

Republika e Kosovës - Republika Kosova - Republic of Kosovo

AUTORITETI RREGULLATOR PËR SHËRBIMET E UJIT
REGULATORNI AUTORITET ZA USLUGE VODE
WATER SERVICES REGULATORY AUTHORITY

Politikat Tarifore për Furnizim të Ujit me Shumicë

Autoriteti Rregullatorë për Shërbimet e Ujit

mars, 2020

Misioni

“Shërbime cilësore, të sigurta dhe eficiente të shërbimeve të ujit, për të gjithë konsumatorët në Kosovë”

Vizioni

“Rregullimi i shërbimeve të ujit në mënyrë efektive dhe transparente në pajtim me praktikën e mira Evropiane të cilat sigurojnë që ofruesit e shërbimeve të ujit të japin shërbime kualitative, të qëndrueshme dhe me çmime të përballueshme në tërë Kosovën, duke pasur parasysh ruajtjen e mjedisit dhe mbrojtjen e shëndetit Publik”

Politika Tarifore për Furnizim të Ujit me Shumicë

Përmbajtja

1.	HYRJE	4
1.1	Dispozitat	4
1.2	Objektivat.....	4
2.	JURIDIKSIONI	5
2.1	Furnizuesi i ujit me shumicë	5
3.	OPSIONET KRYESORE TË POLITIKËS TARIFORE.....	5
3.1	Shpërndarja e kostove të sektorit.....	5
3.1.1	Ndërsubvencionet në shumë sektorë	5
3.1.2	Uniformiteti i tarifave	6
3.1.3	Ndarja e shpenzimeve dhe investimeve për shërbime.....	6
3.1.4	Balancimi i tarifës sipas kërkesës së furnizimit	6
3.2	Faktorët mjedisor.....	7
3.2.1	Kontrolli mbi shfrytëzimin e ujit	7
3.2.2	Taksa për marrjen e ujit	7
3.3	Mbulimi i kostos.....	7
3.3.1	Definicioni	7
3.3.2	Koha e duhur për arritjen e mbulimit të plotë të kostos	8
3.3.3	Ngritja e efikasitetit.....	8
3.3.4	Mbulimi i kostove kapitale të investimit.....	8
3.3.5	Grantet dhe asetet e dhuruara	9
3.4	Struktura e kapitalit, vlera dhe kthimi në kapital	10
3.4.1	Struktura e kapitalit, vlera dhe kthimi në kapital	10
3.4.2	Baza rregullatore e aseteve	10
3.4.3	Kthimi në kapital	11
3.4.4	Procesi i vënies së taksave	11
4.	PROCESI TARIFOR.....	11
4.1	Shqyrtimet kryesore të tarifave	11

1. HYRJE

1.1 Dispozitat

Dispozitat e përcaktimit të tarifave bazohen në Ligjin Nr. 05/L -042 për Rregullimin e Shërbimeve të Ujit dhe Ligjit Nr. 06/L-088 për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit 05/L-042 për Rregullimin e Shërbimeve të ujit, të cilës në vijim i referohemi vetëm si “Ligj”.

Kjo politikë e Autoritetit Rregullator për Shërbimet e Ujit (ARRU) paraqet interpretimin dhe elaborimin e obligimeve ligjore lidhur me tarifat e rregulluara për shërbimet e furnizimit të ujit me shumicë.

Veçanërisht, sipas Nenit 47 të Ligjit, kërkohet që ARRU të nxjerr të gjitha rregulloret dhe formularët e kërkuara sipas këtij ligji për vendosjen dhe aprovimin e tarifave.

Neni 20 i Ligjit të ARRU-së përshkruan obligimet e caktuara të vënies së tarifave duke përfshirë:

- efikasiteti i ofruesit të shërbimeve i matur me anë të krahasimit me treguesit kryesorë të përmbushjes së punës të përcaktuar në rregulloret e nxjerra nga Autoriteti ;
- mjaftueshmëria e tarifës për shërbime për të mbuluar shpenzimet e operimit dhe të mirëmbajtjes dhe të ndonjë plani për shpenzime kapitale nëse ato dokumentohen se janë në funksion të përmirësimit të cilësisë së shërbimeve të cilat janë miratuar nga Autoriteti;
- tarifa për ujin e papërpunuar e cila merr parasysh shpenzimet e furnizimit të ujit të papërpunuar të ofruesit të shërbimeve përkatës dhe një shkallë të përshtatshme të fitimit për furnizuesin e ujit të papërpunuar.

Obligimet ligjore siç është paraparë në Ligjin Nr. 05/L -042, lejojnë një shkallë të diskrecionit rregullativ të bazuar në gjykimin profesional, kuptimin e entiteteve rregullative (dhe rrethanave specifike të tyre) dhe kriterin socio-ekonomik.

1.2 Objektivat

Interesat e palëve të ndryshme të interesit nuk përputhen domosdoshmërisht; për shembull interesat e konsumatorit për të pasur tarifa të ulëta janë kontraktore me interesat e investitorëve në qëndrueshmërinë financiare. Është detyrë e ARRU-së të përcaktojë tarifa të cilat ofrojnë një balancë optimale në mes të këtyre interesave dhe vlerë më

të mirë të mundshme duke përfshirë çmimin dhe kualitetin e përmirësuar të shërbimit për shoqërinë. Kjo politikë tarifore është përpiluar në atë mënyrë që të sigurojë balancimin më të mirë të mundshëm.

2. JURIDIKSIONI

2.1 Furnizuesi i ujit me shumicë

Ligji është specifik në përkufizimin e Furnizuesit të Ujit me Shumicë (FUSH) i cili furnizon ofruesin e shërbimeve të ujit të pijshëm. Ligji përjashton ofrimin e furnizimit të ujit me shumicë për çështje industriale dhe pranuesve tjerë të shërbimeve të tilla. Kështu që, kjo politikë tarifore është e kufizuar në procesin e vendosjes së tarifave për ujin e ofruar ofruesve të shërbimeve të ujit të pijshëm. Uji me shumicë i cili ofrohet për shfrytëzuesit e tjerë është aktivitet i parregulluar komercial dhe tarifat i nënshtrohen marrëveshjes në mes të palëve të prekura.

Juridiksi

Kjo Politikë Tarifore zbatohet për furnizimin e ujit me shumicë ndaj ofruesve të licencuar të shërbimeve të ujit të pijshëm. Nuk zbatohet për ujin me shumicë, i cili u sigurohet palëve tjera.

3. OPSIONET KRYESORE TË POLITIKËS TARIFORE

3.1 Shpërndarja e kostove të sektorit

3.1.1 Ndër-subvencionet në shumë sektorë

Tarifat duhet të përcaktohen duke pasur parasysh mjaftueshmërinë për të mbuluar shpenzimet e operimit dhe të mirëmbajtjes të furnizuesit të ujit me shumicë dhe të ndonjë plani për shpenzime kapitale nëse ato dokumentohen se janë në funksion të përmirësimit të cilësisë së shërbimeve të cilat janë miratuar nga Autoriteti. ARRU ndalon në çfarëdo forme ndër-subvencionimin në mes të sektorëve të ndryshëm që marrin shërbime nga furnizuesi i ujit me shumicë. Tarifat e ndryshme të aplikuara në sektorë të ndryshëm do të rezultojnë kthimet e dallueshme të furnizuesve të ujit me shumicë. Megjithatë, tarifat e përcaktuara nga ARRU të ujit me shumicë duhet të vendosen në nivelet që reflektojnë, sa të jetë e mundur kostot e vërteta të furnizimit, pavarësisht nga tarifat e aplikuara në sektorët e tjerë.

Ndër-subvencionet në shumë sektorë

Tarifat duhet të vendosen për të reflektuar kostot e vërteta të furnizimit

dhe nuk duhet të lejohen për çfarëdo efekti të ndër-subvencionimit.

3.1.2 Uniformiteti i tarifave

Kosto e furnizimit të ujit me shumicë ndryshon dukshëm varësisht nga lokacioni i pikës së furnizimit brenda sistemit të infrastrukturës së furnizimit të ujit me shumicë. Kështu që, nuk është e përshtatshme të aplikohen tarifa uniforme të ujit me shumicë tek të gjithë ofruesit e shërbimit të furnizimit të ujit të pijshëm, por tarifatat të jenë të ndara për çdo ofrues që reflekton kostot e furnizimit në secilën pikë të furnizimit.

Uniformiteti i tarifave

Aplikimi i tarifave uniforme për të gjithë ofruesit e shërbimeve të ujit të pijshëm nuk është i përshtatshëm. Tarifatat duhet të vendosen për të reflektuar kostot e furnizimit në pikën e marrjes së ujit në sistemin e furnizuesit të ujit me shumicë.

3.1.3 Ndarja e shpenzimeve dhe investimeve për shërbime

Gjatë procesit tarifar apo rishikimit vjetor të tarifave, furnizuesi i ujit me shumicë duhet të ndajë qartë dhe në mënyrë transparente shpenzimet dhe investimet që dedikohen vetëm për dërgimin e ujit me shumicë tek ofruesi i shërbimit. Në bashkërendim me Autoritetin, furnizuesi i ujit me shumicë duhet të kategorizojë dhe ndajë shpenzimet që dedikohen për prodhim të energjisë, ujitjen e tokave, ujin për termoelektrana, etj.

Ndarja e shpenzimeve

Furnizuesi i ujit me shumicë duhet të ndajë qartë dhe në mënyrë transparente shpenzimet dhe investimet për furnizimin e ujit me shumicë.

3.1.4 Balancimi i tarifës sipas kërkesës së furnizimit

Në rastet kur furnizuesi i ujit me shumicë ka ndonjë kërkesë për rritjen/zvogëlimin e pikave të furnizimit të ujit me shumicë, me ç'rast rritet/zvogëlohet sasia e ujit që u dërgohet ofruesve të shërbimeve, atëherë tarifa e ujit me shumicë duhet të mbulojë të gjitha shpenzimet dhe investimet duke marrë për bazë sasinë e ujit të shitur. Kjo nënkupton se shtimi/zvogëlimi i pikave të reja të furnizimit të ujit me shumicë ndikon në tarifën e ujit me shumicë edhe në pikat tjera në të cilat furnizuesi i ujit me shumicë ka ofruar shërbimet e ngjashme.

Balancimi i tarifës sipas kërkesës së furnizimit

Tarifatat e ujit me shumicë duhet të mbulojnë të gjitha shpenzimet dhe investimet kapitale për dërgimin e ujit tek ofruesi i shërbimit. Në rastet

kur rritet/zvogëlohet sasia e ujit të dërguar tek ofruesi i shërbimit, gjatë kalkulimit të tarifës duhet të reflektohet edhe sasia e ndryshuar e ujit të shitur, e cila ndikon në tarifën e ujit me shumicë edhe në pikat tjera të furnizimit të ujit me shumicë.

3.2 Faktorët mjedisor

3.2.1 *Kontrolli mbi shfrytëzimin e ujit*

Nuk ka arsyetime për imponimin e tarifave të menaxhimit të kërkesës për furnizim të ujit të papërpunuar dhe për këtë kjo nuk përkrahet.

Strukturat e tarifave të menaxhimit të kërkesës

Strukturat e tarifave të menaxhimit të kërkesës për furnizim të ujit me shumicë nuk mbështeten nga ARRU.

3.2.2 *Taksa për marrjen e ujit*

Furnizuesi i ujit me shumicë i paguan Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPH) taksat për marrjen e ujit të papërpunuar. ARRU përkrahë imponimin e taksave të tilla duke pasur parasysh përmbushjen e kostos ekonomike të ujit e cila duhet të jetë edhe nxitje për të reduktuar humbjet e ujit.

Taksat për marrjen e ujit të papërpunuar

Taksat për marrjen e ujit të papërpunuar mbështeten (pranohen si kërkesë për të hyra) nga ARRU.

3.3 Mbulimi i kostos

3.3.1 *Definicioni*

Mbulimi i kostos në sektorin e ujit i nënshtrohet përkufizimeve të ndryshme. ARRU vlerëson se mbulimi i kostos duhet të jetë i mjaftueshëm që furnizuesi i ujit me shumicë t'i financojë aktivitetet e tij dhe të fitojë kthim të kapitalit të cilin e investon. Metodologjia e hollësishme do të paraqesë mekanizmin për përcaktimin e tarifave që mund të arrijë këtë qëllim përmes zhvillimit të udhëzuesve të kontabilitetit rregulator. Kjo do të përfshijë adoptimin e qasjes së menaxhimit të aseteve në mirëmbajtjen e kapitalit të aseteve nëntokësore lidhur me praktikën e mirë rregullatore. Është e drejtë e ARRU-së për të marr vendime për formën e mbulimit të kostove.

Përkufizimi i mbulimit të kostos

Mbulimi i kostos përkufizohet si rrjedhë e të hyrave të mjaftueshme për të financuar aktivitetet e furnizuesit të ujit me shumicë si dhe për kthim

të arsyeshëm të kapitalit i cili investohet.

3.3.2 *Koha e duhur për arritjen e mbulimit të plotë të kostos*

Me hapjen fillestare të bazës rregullatore të aseteve (BRRRA), mbi të cilën mundësohet kthimi në kapital, është e mundur të krijohet baza e aseteve. Asetet jo infrastrukturore (mbitokësore) që u janë dhuruar furnizuesit të ujit me shumicë nuk duhet të futen në bazën rregullatore të aseteve dhe kështu nuk duhet të kenë kthim në kapital. Me rastin e zëvendësimit të këtyre aseteve me investime vetanake, BRRRA dhe kthimi në kapital duhet të mundësohet me kalimin e viteve.

Afati kohor për arritjen e mbulimit të kostos

Mbulimi i kostos duhet të arrihet menjëherë në bazë të mjaftueshmërisë për të financuar aktivitetet e furnizuesit të ujit me shumicë. Norma e kthimi në kapital duhet të rritet në mënyrë progresive në kohën e ndërmarrjes së investimeve të reja në sektor, për përmirësimin shërbimeve apo për zëvendësimin e aseteve të investuara nga donacionet që aktualisht nuk konsiderohen si pjesë e bazës rregullatore të aseteve.

3.3.3 *Ngritja e efikasitetit*

Tarifat duhet të reflektojnë rritje reale të efikasitetit të shkallës së arkëtimit dhe racionalizmit të shpenzimeve operative nga furnizuesit e ujit me shumicë.

Pritjet e përmirësimit të shkallës së arkëtimit

ARRU duhet të vendos pritshmërinë e përmirësimit të shkallës së arkëtimit dhe racionalizmit të shpenzimeve operative, në konsultim me furnizuesin e shërbimit të ujit me shumicë. Caqet duhet të jenë reale por gjithnjë sfiduese.

3.3.4 *Mbulimi i kostove kapitale të investimit*

Me zbatimin e qasjes së menaxhimit të aseteve, ARRU duhet të aplikojë metodologji të ndryshme për mbulimin e investimeve kapitale. Parimet themelore janë:

- zhvlerësimi nuk duhet të aplikohet në grantet e financuara apo asetet e dhuruara, duhet të balancohet me zhvlerësimin e njëjtë të vlerës së aseteve ose granteve.

- investimet e reja për përmirësimin e shërbimeve duhet të përfshihen në bazën rregullatore të aseteve por zhvlerësimi duhet të ngarkohet vetëm për asetet mbitokësore jo infrastrukturore dhe nuk duhet të ngarkohet për asetet infrastrukturore (asetet nëntokësore plus pendët dhe kanalet) ku vlerat e tyre duhet të jenë afatgjate.
- mirëmbajtja kapitale (riparimi dhe zëvendësimi) e infrastrukturës duhet të konsiderohet si shpenzim me të cilin ngarkohen tarifat bazuar në planet e menaxhimit të aseteve.
- nëse ofruesit e shërbimeve kanë të drejtë në normën e kthimit të investimeve në infrastrukturë dhe se mirëmbajtja e kapitalit është e përfshirë në shpenzime, atëherë nuk ka arsytim që zhvlerësimi të merret parasysh në asetet e tilla.
- kudo që përfshihet zhvlerësimi, ai duhet të llogaritet mbi bazën e shpenzimeve aktuale të cilat duhet të bazohen në shpenzimet historike, të korrigjuara përmes formulës së thjeshtë të Raportit Periodik të Indeksimit derisa nuk zhvillohet një qasje më e përshtatshme.

Mbulimi i kostove kapitale të investimeve

Nëse furnizuesit të ujit me shumicë i lejohet norma e kthimit në kapital me anë të aplikimit të qasjes së menaxhimit të aseteve dhe nëse mirëmbajtja e kapitale e infrastrukturës konsiderohet si shpenzim, atëherë nuk është e arsyeshme që norma e zhvlerësimit të aplikohet në asetet jo infrastrukturore.

3.3.5 Grantet dhe asetet e dhuruara

Furnizuesi i ujit me shumicë nuk duhet t'i kompensoj investimet të cilat nuk i ka financuar, p.sh. grantet dhe asetet e dhuruara. Si rrjedhojë e kësaj, zhvlerësimi i aseteve të tilla nuk duhet të përfshihet në tarifa. Në mënyrë të ngjashme, mirëmbajtja kapitale në asetet e infrastrukturës të financuara nga grantet nuk e ngarkojnë tarifën.

Trajtimi i granteve dhe aseteve të dhuruara

ARRU duhet t'i trajtojë asetet e siguruar nga grantet dhe asetet e dhuruara në mënyrë të ndryshme nga asetet e financuara përmes resurseve financiare të furnizuesit të ujit me shumicë. ARRU duhet t'i

aplikojë rregullat për zhvlerësim që në mënyrë të drejtë reflekton kthimin në kapital të investuar dhe në pajtim me konceptin e menaxhimit të aseteve.

3.4 Struktura e kapitalit, vlera dhe kthimi në kapital

3.4.1 *Struktura e kapitalit, vlera dhe kthimi në kapital*

Teoria ekonomike konvencionale tregon se struktura e kapitalit nuk ka kurrfarë ndikimi në performancën e biznesit dhe si e tillë është çështje e menaxhimit të furnizuesit të ujit me shumicë e jo çështje rregullative. Kështu që kthimi në kapital (kur të zbatohet) duhet të bazohet në kthimin e vlerës totale të kapitalit duke përfshirë edhe vlerën e borxhit.

Struktura e kapitalit

Struktura e kapitalit të furnizuesit të ujit me shumicë duhet të përfshihet në procesin e vendosjes së bazës rregullatore të aseteve, mbi të cilën mund të arrihet kthimi në kapital.

3.4.2 *Baza rregullatore e aseteve*

Baza rregullatore e aseteve (BRR) përkufizohet si vlera e aseteve mbi të cilën lejohet kthimi në kapital. Baza rregullatore e aseteve duhet të llogaritet si:

- vlera e borxhit plus kapitali i punës, plus investimet e financuara përmes burimeve financiare të furnizuesit të ujit me shumicë (me përjashtim të borxhit), plus vlera nominale e aseteve (që mund të jetë zero) të mbetura (dhuruara).

Ose

- vlera nominale e përcaktuar nga ARRU për të reflektuar marginat e fituara nga furnizuesi i ujit me shumicë me anë të aplikimit të kthimit të drejtë të kapitalit.

Investimi pasues (duke përjashtuar mirëmbajtjen e aseteve të infrastrukturës) pa zhvlerësim (i llogaritur mbi bazën aktuale të kostos) duhet të përfshihet në bazën rregullatore të aseteve. Në pajtim me konceptin e menaxhimit të aseteve. BRR duhet të përshtatet për inflacion gjatë shqyrtimeve periodike të tarifave.

Baza rregullatore e aseteve (BRR)

Në një moment të përshtatshëm do të krijohet vlera fillestare e bazës rregullatore të aseteve (BRR) për furnizuesin e ujit me shumicë të

bazuar në nivelin e borxhit dhe investimeve të bëra nga burimet financiare të furnizuesit të ujit me shumicë.

3.4.3 *Kthimi në kapital*

Norma e kthimit në kapital duhet të përcaktohet me rrezikun e caktuar përmes aplikimit të Modelit të Çmimit të Aseteve Kapitale (MÇAK) ose ngjashëm. Në mungesë të të dhënave të duhura të tregut, ARRU mund të përdorë të dhëna zëvendësuese, p.sh. tarifën 'pa rrezik' për bondet e thesarit të Euro-zonës plus rrezikun shtetëror plus rrezikun e premieeve për sektorin e ujit, p.sh. si është përcaktuar nga OFWAT në përcaktimet e tyre të tarifave.

Kthimi në kapital

Në një moment të përshtatshëm do të përcaktohet kthimi i duhur në bazën rregullatore të asetëve të furnizuesit të ujit me shumicë. Kjo duhet të përcaktohet në bazë të tarifës pa rrezik, plus rrezikun e sektorit dhe premiumet e përshtatshme të rrezikut shtetëror.

3.4.4 *Procesi i vënies së taksave*

Tarifat duhet t'i reflektojnë taksat e pa-kompensueshme kudo që është nevoja. Kudo që aplikohen taksat, ato duhet t'i ngarkohen tarifave dhe kthimi në kapital duhet të bazohet mbi kthimin e "post-taksës" me vlerën e taksës të përfshirë në kosto.

Procesi i vënies së taksave

Taksat e pa-kompensueshme duhet të përfshihen në tarifa.
Kthimi në kapital duhet të përcaktohet mbi bazën e 'post-taksës'.

4. PROCESI TARIFOR

4.1 Shqyrtimet kryesore të tarifave

ARRU duhet të përcaktojë tarifa tre-vjeçare, me rishqyrtimin vjetor intervenues, të përcaktuara me rregullore dhe i kufizuar për rregullimet e inflacionit dhe ngjarje tjera të jashtëzakonshme.

Shqyrtimet kryesore të tarifave

Tarifat mund të përcaktohen mbi bazën vjetore të tyre. Politika tarifore mund të përpilohet me një grup të kompletuar të rregullave që

mundësojnë periudhat më të gjata në mes të shqyrtimeve tarifore.

4.2 Shqyrtime të përkohshme

Në pajtim me Ligjin, ARRU duhet t'i shqyrtoj tarifat çdo vit ose nëpër periudha të tjera kohore të cilat caktohen në pajtueshmëri me furnizuesin e ujit me shumicë.

Shqyrtime të përkohshme

ARRU duhet të bëjë shqyrtime të përkohshme periodike të tarifave duke marrë parasysh inflacionin dhe ndryshimet e pazakonshme në rrethanave operative të furnizuesit të ujit me shumicë.